

Arheološki tekstil pod steklom – da ali ne?

AVTORJI PLAKATA:
Eva Ilc, Pokrajinski muzej Ptuj–Ormož
Ana Motnikar, Slovenski etnografski muzej
Miran Pflaum, Narodni muzej Slovenije
Irena Porekar Kacafura, Pokrajinski muzej Maribor

SLOVENSKI
ETNOGRAFSKI
MUZEJ

Zbirko *Koptske tkanine iz Narodnega muzeja Slovenije* sestavlja 53 fragmentov iz lanene in volnene preje, ki so deli okrašenih tunik, plaščev, šalov, prtov in zaves. Tkanine, ki so bile izkopane v Zgornjem Egiptu, verjetno v letih 1886 in 1887, so iz obdobja od 3. do 10. stoletja. Celotno zbirko smo konservirali v konservatorsko-restavratorski delavnici za tekstil v Pokrajinskem muzeju Ptuj–Ormož, kjer smo jo tudi pripravili za ogled javnosti. Razstava, ki je bila leta 2019 postavljena v Ljubljani in pozneje na Ptuju, je v nekaterih strokovnih krogih sprožila pomisleke o tem, ali je bil tekstil razstavljen na korekten in strokoven način. Sporno naj bi bilo razstavljanje fragmentov tekstila v »sendviču«, torej med podlago in steklom.

Ta dilema ni nova! Že desetletja potekajo razprave o tem, sendvič da ali ne, kdaj da – če sploh – in tako naprej. Zakaj se po vsem tem času še vedno ne moremo dokončno odločiti? Preprosto zato, ker enotnega odgovora ni. Veliko je dejavnikov, ki vplivajo na odločitev: od klimatskih razmer in stanja tekstila na prvem mestu prek razpoložljivega prostora, materialov in časa vse do vizije, kaj se bo s temi predmeti dogajalo v prihodnje.

Odločitev, da bo zbirka 52 koptskih tkanin razstavljena pod steklom, je bila skrbno pretehtana in dogovorjena, pri njej so sodelovali strokovnjaki različnih strok (arheologi, tekstilci, kemiki ...). Za fizično stabilnost predmetov smo izbrali aluminijaste kompozitne plošče s polietilensko vmesno plastjo, ki zagotavlja tudi termično izolacijo. Prekrili smo jih s kosmateno bombažno tkanino molton, nato pa še s tanjšo bombažno tkanino ustrežne barve. Original smo položili na tako pripravljeno mehko podlago in prekrili s polikarbonatnim steklom (lexan) z UV zaščito ter ga vložili v aluminijasti okvir. Mehka podlaga omogoča ugreznitev predmeta, zato stik s steklom ne povzroča pritiska nanj. Molton in dodana tkanina skrbita tudi za uravnavanje majhnega potencialnega nihanja relativne vlažnosti zraka, steklo pa preprečuje nalaganje umazanije in prahu. Poleg naštetega je ena bistvenih prednosti tovrstne zaščite, da omogoča premikanje predmetov brez fizičnega stika z njimi, preprost in varen transport ter shranjevanje in razstavljanje v horizontalnem ali vertikalnem položaju.

Po dveh letih hranjenja v depoju od zaključka razstave, kjer so ustrezne in stabilne klimatske razmere, smo pregledali stanje koptskih tkanin in ugotovili, da se na artefaktih niso pojavile spremembe.

Tovrstna montaža tekstila je v mednarodnem prostoru strokovna praksa že desetletja in se je izkazala za zelo učinkovit način razstavljanja in hranjenja v prostorih z ustreznimi klimatskimi razmerami.

Navajamo primer iz leta 1985, ko so v instituciji Abegg Stiftung v Švici konservirali tako imenovano *Laneno knjigo* iz Arheološkega muzeja v Zagrebu. Laneni trakovi z napisi v etruščanski pisavi, v katere je bila zavita mumija iz 2. stoletja pr. n. št., so od sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja razstavljeni v Arheološkem muzeju na zgoraj opisani način. Hranjeni so v ustreznih klimatskih razmerah in pod skrbnim nadzorom strokovnjakov. Vse do danes v muzeju niso menjali stekla, do poškodb ni prišlo niti ob potresu leta 2020. Trakovi so po besedah pristojnega egiptologa Igorja Uraniča ohranjeni brez sprememb.

Clavus (okrasna progga) z medaljoni, v katerih so figure, 7.-9. stoletje, pred konserviranjem. Koptska tkanina je nalepljena na bombažno redko tkano tkanino. (foto: Tomaž Lauko)

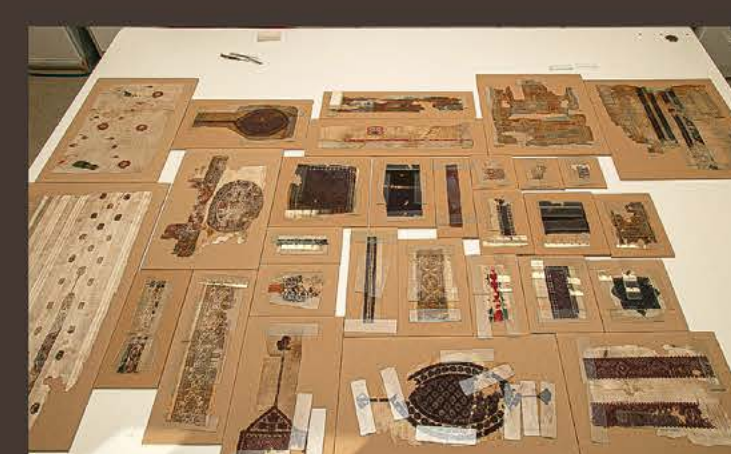
Clavus po pranju, v fazi sušenja s poravnanimi osnovnimi nitmi. (foto: Hermína Golc)

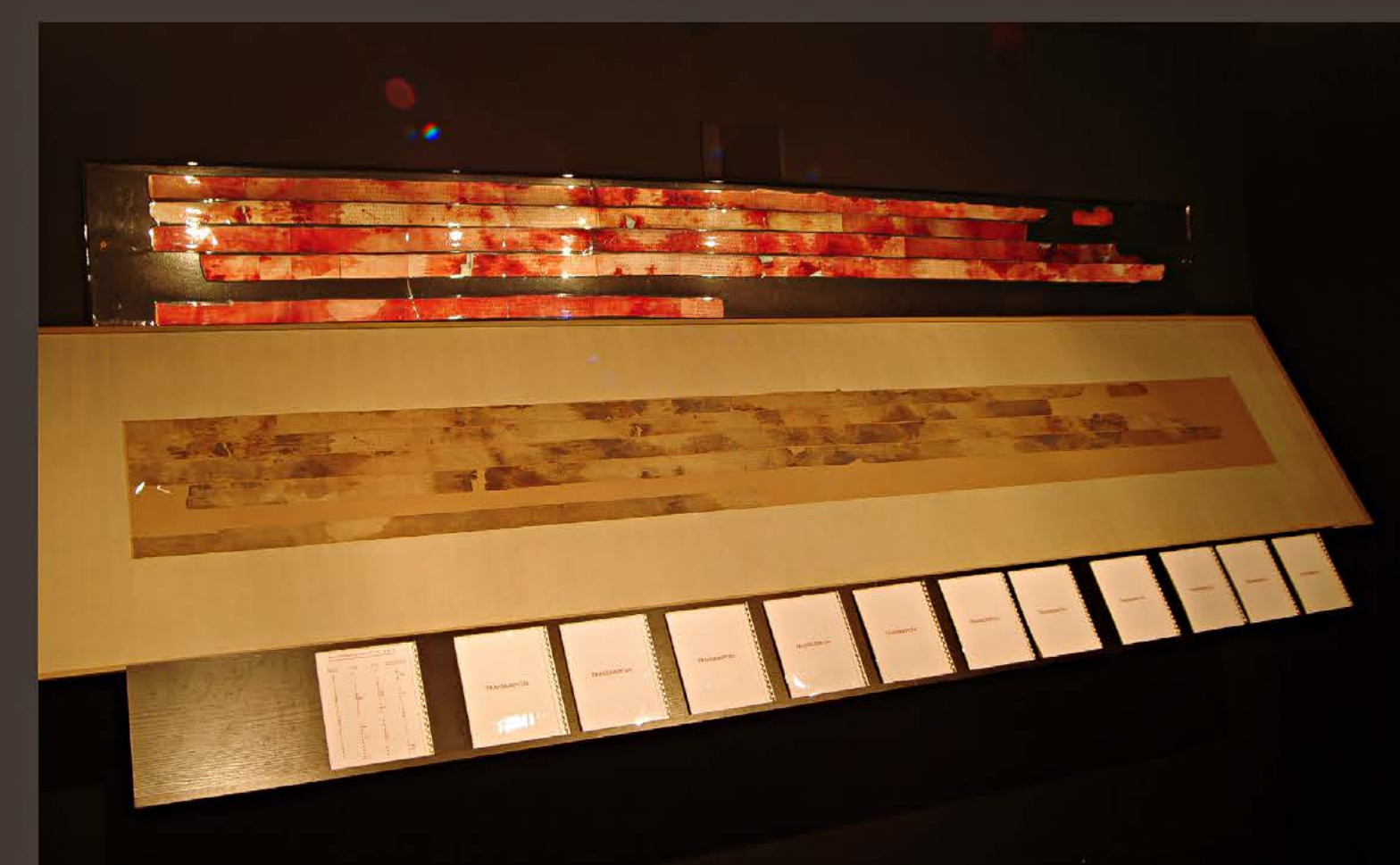
Plasti stabilne podlage za koptske tkanine iz aluminijaste kompozitne plošče s polietilensko vmesno plastjo, obojestransko kosmatene bombažne tkanine molton, ki zagotavlja mehko, in tanjšo bombažne tkanine, ki se po barvi ujema z originalom. (foto: Boris Farič)

Nameščanje in poravnavanje konserviranih koptskih tkanin na kompozitnih ploščah, prekritih z ustrezno tekstilno podlago. (foto: Boris Farič)

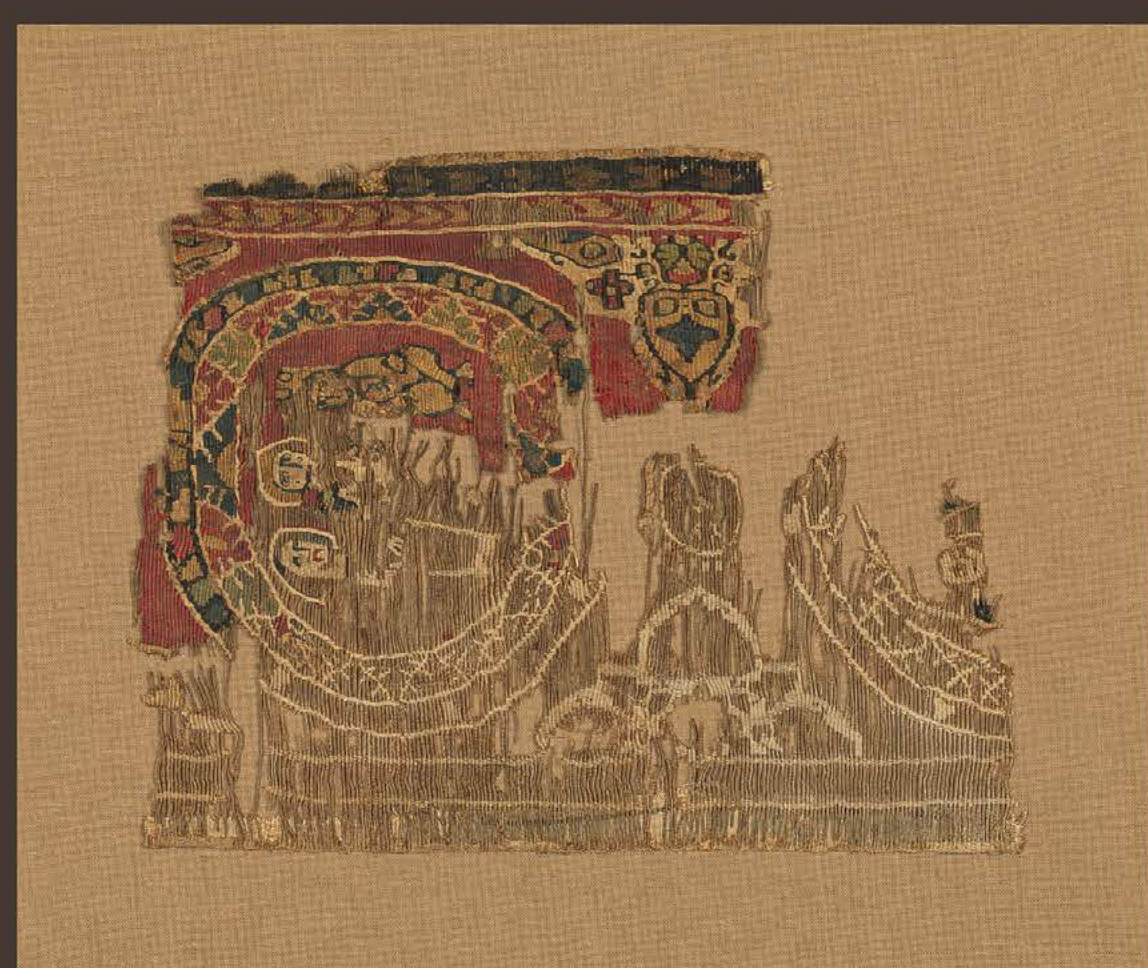
Prekrivanje koptskih tkanin s polikarbonatnim steklom (lexan) z UV zaščito in nameščanje aluminijastih okvirov. (foto: Boris Farič)

Posnetek razstavnega prostora v Arheološkem muzeju v Zagrebu, kjer je na ogled *Laneno knjigo* (Liber Linteus) iz 2. st. pr. n. št. To so laneni trakovi, velikosti 35 x 340 cm, z etruščansko pisavo, v katere je bila zavita mumija rimskega dekleta. Arheološki artefakt je nameščen na način, ki je opisan v zgoraj navedenem postopku konserviranja koptskih tkanin iz Narodnega muzeja Slovenije in se po celotni površini dotika stekla. Vse od sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko so *Laneno knjigo* konservirali v instituciji Abegg Stiftung v Švici, po poročilu kolega iz zagrebškega Arheološkega muzeja način razstavljanja ni bil spremenjen niti ni prišlo do sprememb stanja lanenih trakov. (foto: arhiv Arheološkega muzeja v Zagrebu)

Detajl *Lanene knjige* z etruščansko pisavo, napisano s črnim, med postopkom konserviranja v instituciji Abegg Stiftung. © Abegg-Stiftung, CH-3132 Riggisberg (Hans Kobi)

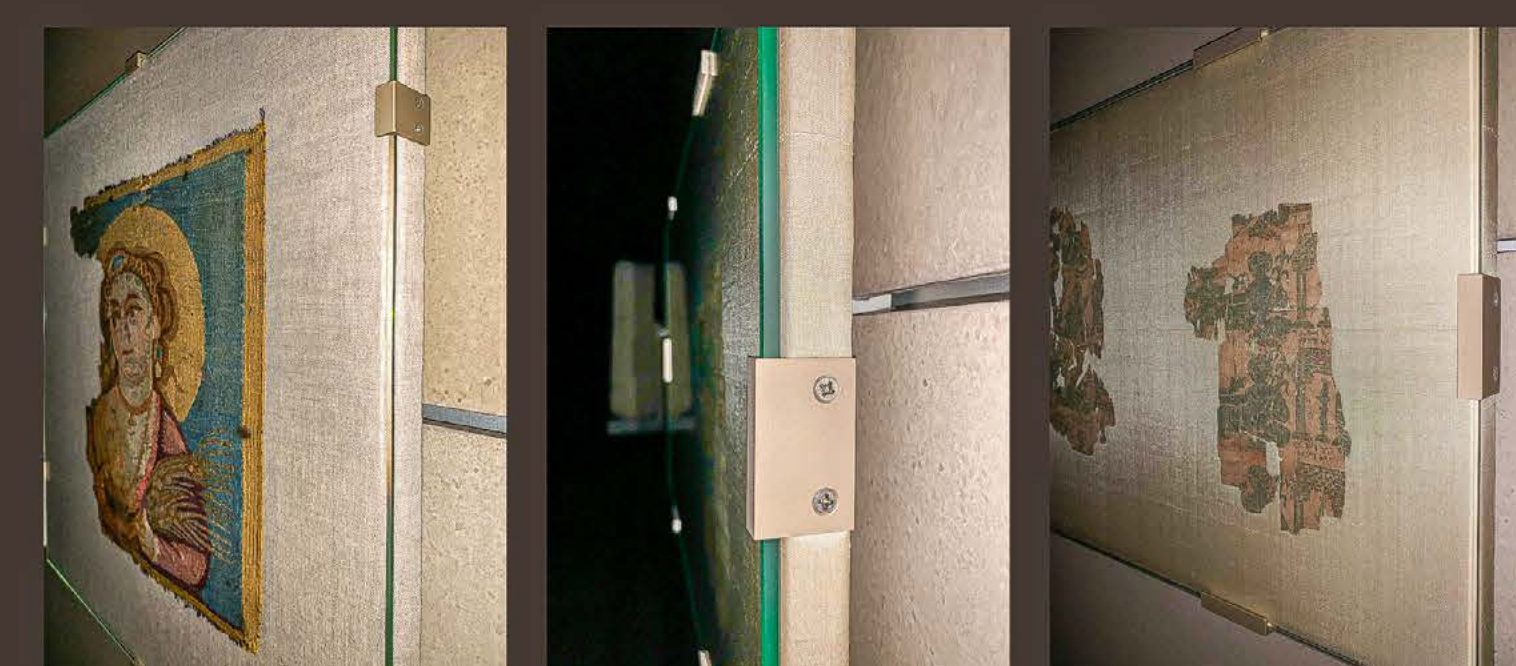
Opran fragment okrasne proge, nameščen na stabilno podlago v ustrezni barvi, ki se ujema s koptsko tkanino. (foto: Tomaž Lauko)

Razstava *Koptske tkanine* iz zbirke Narodnega muzeja Slovenije v prostorih Narodnega muzeja na Metelkovi, kjer so bile zagotovljene konstantne klimatske razmere. (foto: Miran Pflaum)

Razstava o koptskih tkaninah je bila septembra 2020 prenesena v Pokrajinski muzej Ptuj–Ormož, kjer je bila na ogled dva meseca. (foto: Boris Farič)

Fragmenta zgodovinskega tekstila, razstavljeni v »sendviču« med trdo podlago, prekrto z bombažno kosmateno tkanino molton in svilo, ter steklom, na razstavišču v instituciji Abegg Stiftung v Švici. © Abegg-Stiftung, CH-3132 Riggisberg (Christoph von Virág)